

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานตามแนวทางการควบคุมวัณโรคแห่งชาติของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับ

ตำบลในพื้นที่เขตตรวจราชการสาธารณสุขที่ 1

Factors Affecting Performance according to the National Guideline of Tuberculosis Control of the Public Health Staffs at the Primary Care Unit, Public Health Inspection Region 1

นางวารภรณ์ จิตต์หมั่น* อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วรangkan Polprasert, Associate Professor

Mrs. Waraporn Jitmun; Major Thesis advisors: Dr. Warangkana Polprasert, Associate Professor

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา(1)การปฏิบัติงานตามแนวทางการควบคุมวัณโรคแห่งชาติของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับตำบล (2) คุณลักษณะส่วนบุคคล การเสริมสร้างพลังอำนาจ และการรับรู้บทบาท (3) ศึกษาตัวแปรที่ทำนายการปฏิบัติงานตามแนวทางการควบคุมวัณโรคแห่งชาติ กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาคือ เจ้าหน้าที่สถานีอนามัย ผู้รับผิดชอบงานวัณโรค จำนวน 185 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ สถิติเชิงพรรณนา และการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุแบบขั้นตอน

ผลการวิจัยพบว่า (1)การปฏิบัติงานตามแนวทางการควบคุมวัณโรคแห่งชาติอยู่ในระดับสูง(ค่าเฉลี่ย3.88) (2) คุณลักษณะส่วนบุคคลร้อยละ53.5 เป็นเพศหญิง อายุเฉลี่ย 39 ปี ส่วนใหญ่จบปริญญาตรี ตำแหน่งนักวิชาการ มีรายได้เฉลี่ย24,000 บาท ร้อยละ53.5 ไม่เคยอบรมวัณโรค ประสบการณ์การทำงานวัณโรคเฉลี่ย 9.6 ปี การเสริมสร้างพลังอำนาจอยู่ในระดับสูง(ค่าเฉลี่ย 3.63) การรับรู้บทบาทอยู่ในระดับสูง(ค่าเฉลี่ย 3.87) (3) การรับรู้บทบาท การเสริมสร้างพลังอำนาจ ระดับการศึกษาปริญญาตรี สามารถร่วมกันพยากรณ์การปฏิบัติงานตามแนวทางการควบคุมวัณโรคแห่งชาติ ได้ร้อยละ 69($R^2=0.69$)

Abstract

The objectives of this research were (1) study performance according to the national guideline of tuberculosis control of the public health staffs at the primary care unit ; (2) identify personal characteristics, empowerment, role perception; (3) to identify predictors of performance according to the national guideline of tuberculosis control. The sample was 185 subdistrict health officers who were responsible for tuberculosis control. The research instrument was questionnaire. Data were analyzed using descriptive statistics and stepwise multiple regression analysis.

It was found that (1) performance according to the national guideline of tuberculosis control was at a high level (mean 3.88); (2) characteristics of personnel about half were female (53.5%), with an average age of 39 years, most of them bachelor's degree graduated, technical position holders, with an average income of 24,000 baht/month, about half were never tuberculosis training (53.5%) and they have experience tuberculosis of 9.6 years; the levels of empowerment was at a high (mean 3.63) and the levels of role perception was at a high (mean 4.06); (3) role perception, empowerment and bachelor's degree graduated were predictors of performance according to the national guideline of tuberculosis control accounting for 69 % of the variance ($R^2=0.69$).

Keywords: National guideline of tuberculosis control, Empowerment, Role perception

* สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต แผนกสาธารณสุขศาสตร์ สาขาวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

e-mail address jitmun52@hotmail.com

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช e-mail address Pwarang_p@yahoo.com

บทนำ

วันโรคเป็นโรคติดต่อที่สำคัญที่กำลังเป็นปัญหาสาธารณสุขทั่วโลกซึ่งนับวันจะทวีความรุนแรงมากขึ้นสาเหตุที่ทำให้วันโรคกลับมามีปัญหาใหม่ทั่วโลก เนื่องมาจากปัญหาแนวโน้มของการดื้อยาวันโรคสูงขึ้นและการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสเอชอี ความยากจน การอพยพย้ายถิ่นและแรงงานเคลื่อนย้ายส่งผลให้การแพร่ระบาดของวันโรคมีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น ร้อยละ 95 ของประชากรที่อาศัยอยู่ในประเทศกำลังพัฒนาและสองในสามของผู้ป่วยอยู่ในทวีปเอเชีย ปี พ.ศ. 2549 องค์การอนามัยโลก รายงานจำนวนผู้ป่วยวันโรคทั่วโลก 14 ล้าน 4 แสนราย ในจำนวนนี้ประมาณครึ่งหนึ่งเป็นกลุ่มที่กำลังแพร่เชื้อ ซึ่งประเทศไทยอยู่ในลำดับที่ 18 จาก 22 ประเทศที่องค์การอนามัยโลกจัดให้เป็นประเทศที่มีจำนวนผู้ป่วยวันโรคมากที่สุดในโลก ประมาณร้อยละ 30-40 ของคนไทยหรือประมาณ 20 ล้านคนมีเชื้อวันโรคในตัวอย่างแล้วหากกลุ่มนี้มีภูมิคุ้มกันอ่อนแอ เช่น ดื่มเหล้าจัด สูบบุหรี่ ขาดอาหาร ดื้อยาเอชอี จะทำให้ป่วยเป็นวันโรคได้ (ปราชญ์ บุญยวงศ์ วิโรจน์ 2552:2)

รายงานวันโรคในเขตตรวจราชการสาธารณสุขที่ 1 ปี 2551 พบว่าวันโรคเป็นโรค 1 ใน 10 อันดับ ที่ต้องดำเนินการเฝ้าระวังการป่วยและการเสียชีวิต มีผู้ป่วยวันโรคทุกประเภทจำนวน 1,934 ราย (72.18/100,000) เป็นผู้ป่วยวันโรครายใหม่ชนิดเสมหะพบเชื้อร้อยละ 46.2 จากรายงานผลการรักษาวันโรคพบอัตราตายสูงถึงร้อยละ 7.6 และขาดยาสูงร้อยละ 4.3 การศึกษาย้อนหลังเกี่ยวกับอัตราการตายของผู้ป่วยวันโรคในพื้นที่จังหวัดในเขตตรวจราชการสาธารณสุขที่ 1 พบว่า การประเมินผลการรักษาผู้ป่วยวันโรครายใหม่ที่เสมหะพบเชื้อ รายงานรอบ 4 เดือน รอบแรกของปีงบประมาณตั้งแต่ปี 2547 - 2548 ผู้ป่วยวันโรครายใหม่ที่เสมหะพบเชื้อมีอัตราตายสูงมาก คิดเป็นร้อยละ 7 และ 6 นอกจากนี้อัตราพบผู้ป่วยวันโรคคือยามีแนวโน้มเพิ่มขึ้นโดยในปี 2550 คิดเป็นร้อยละ 4 และปี 2551 ร้อยละ 4.7 (สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 1 กรุงเทพฯ 2553)

จากสถานการณ์ของวันโรคที่เป็นปัญหาในระดับประเทศ กระทรวงสาธารณสุข(ปราชญ์ บุญยวงศ์ วิโรจน์ 2552:4) จึงมีนโยบายเร่งรัดการดำเนินงานวันโรค เพื่อไม่ให้วันโรคเป็นปัญหาสาธารณสุขอีกต่อไป โดยยึดแนวปฏิบัติตามแนวทางการควบคุมวันโรคแห่งชาติ กำหนดเป้าหมายในการดำเนินงานที่สำคัญคือ การเร่งรัดเพิ่มอัตราความสำเร็จของการรักษาให้เกินร้อยละ 85 และเร่งรัดการค้นหาผู้ป่วยเสมหะพบเชื้อรายใหม่ ให้มีความครอบคลุมเกินร้อยละ 70 เน้นการกระจายการบริการรักษาไปยังสถานบริการใกล้บ้าน โดยสถานอนามัยมีบทบาทในการจ่ายยารักษาวันโรค กำกับกักกันยา และเยี่ยมบ้านผู้ป่วยวันโรค แต่การวินิจฉัยและการให้การรักษายังคงอยู่โรงพยาบาล การควบคุมวันโรคที่ดีและมีประสิทธิภาพจึงจำเป็นต้องส่งเสริมสนับสนุนให้หน่วยงานองค์กรต่างๆ ตระหนักในการดำเนินงานตามแนวทางการดำเนินงานวันโรคแห่งชาติ และต้องเร่งรัดดำเนินการขยายงาน สร้างเครือข่ายเชื่อมโยงทุกระดับให้ครอบคลุมทุกพื้นที่และเป็นแนวทางเดียวกัน โดยเฉพาะในระดับสถานอนามัย ซึ่งเป็นสถานบริการระดับล่างสุดที่มีเจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับตำบลเป็นผู้ปฏิบัติงานประจำและมีความใกล้ชิดกับประชาชนโดยตรง มีหน้าที่จัดบริการสาธารณสุขแบบผสมผสานให้ได้มาตรฐานทั้งเชิงรุกและเชิงรับในพื้นที่รับผิดชอบ หน้าที่ความรับผิดชอบในการดำเนินงานวันโรคในทางปฏิบัติตามแนวทางการควบคุมวันโรคแห่งชาติ มี 6 ด้าน คือ 1.งานด้านการค้นหาผู้ป่วยรายใหม่ 2.งานด้านการรักษา 3. งานด้านการป้องกัน 4.งานด้านสุขภาพ 5.งานด้านนิเทศ และฝึกอบรม และ 6.งานด้านการเยี่ยมบ้าน(กรมควบคุมโรค 2548) ซึ่งตามบทบาทหน้าที่ดังกล่าว เจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับตำบลจำเป็นต้องรับรู้บทบาทที่เกี่ยวกับงานวันโรคตามแนวทางการควบคุมวันโรคแห่งชาติและจัดลำดับความสำคัญของงานรวมถึงบริหารจัดการเพื่อให้ผลการดำเนินงานบรรลุตามเกณฑ์ชี้วัดและตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนภายใต้ข้อจำกัดด้านบุคลากร

จากสภาพการณ์ดังกล่าว การที่เจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับตำบลจะสามารถดำเนินงานวันโรคให้เกิดประสิทธิภาพได้นั้น จากการทบทวนแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่าปัจจัยคุณลักษณะส่วนบุคคล การสนับสนุนจากองค์กรตามแนวคิดในรูปแบบต่างๆ และการรับรู้บทบาทมีผลต่อการปฏิบัติงานของแต่ละบุคคล จึงเป็นที่น่าสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติงานตามแนวทางการควบคุมวันโรคแห่งชาติของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับตำบล ในเขตตรวจราชการสาธารณสุขที่ 1 ว่าเป็นอย่างไร คุณลักษณะส่วนบุคคล การเสริมสร้างพลังอำนาจตามแนวคิดของ Kanter ซึ่งเป็นการสนับสนุนจากองค์กรโดยการมอบอำนาจและให้โอกาสแก่บุคลากรในการปฏิบัติงาน รวมถึง การรับรู้บทบาทของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับตำบลในเขตตรวจราชการสาธารณสุขที่ 1 เป็นอย่างไร มีปัจจัยใดบ้างที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานตามแนวทางการควบคุมวันโรคแห่งชาติ

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1 เพื่อศึกษาการปฏิบัติงานตามแนวทางการควบคุมวันโรคแห่งชาติของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับตำบล ในพื้นที่เขตตรวจราชการสาธารณสุขที่ 1
- 2 เพื่อศึกษาคุณลักษณะส่วนบุคคล การเสริมสร้างพลังอำนาจ และ การรับรู้บทบาท ของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับตำบลในพื้นที่เขตตรวจราชการสาธารณสุขที่ 1
- 3 เพื่อศึกษาตัวแปรที่ทำนายการปฏิบัติงานตามแนวทางการควบคุมวันโรคแห่งชาติ ของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับตำบลในพื้นที่เขตตรวจราชการสาธารณสุขที่ 1

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงสำรวจแบบภาคตัดขวาง (Cross – sectional Survey Research)

กลุ่มตัวอย่างในการศึกษา คือ เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานวันโรคระดับตำบลในพื้นที่เขตตรวจราชการสาธารณสุขที่ 1 ได้แก่ จังหวัดนนทบุรี ปทุมธานี สระบุรี และพระนครศรีอยุธยา ที่รับผิดชอบงานวันโรคตั้งแต่ 1 ปีขึ้นไป ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Sample Random sampling) ตามสัดส่วนของผู้รับผิดชอบงานวันโรคระดับตำบลในแต่ละอำเภอในชั้นสุดท้ายจับฉลาก ได้จำนวน 185 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประเด็นเกี่ยวกับ คุณลักษณะส่วนบุคคล การเสริมสร้างพลังอำนาจ การรับรู้บทบาท และปัญหาอุปสรรค ในการดำเนินงานวันโรค

การเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้เวลาในการเก็บข้อมูลเป็นเวลา 4 สัปดาห์ ระหว่างวันที่ 1 ถึง 31 มีนาคม 2554 โดยขอความร่วมมือเจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับจังหวัดและอำเภอแต่ละแห่งเป็นผู้แจกแบบสอบถามแล้วให้ผู้ตอบส่งกลับโดยตรงหรือทางไปรษณีย์ ในกรณีที่ได้รับแบบสอบถามไม่ครบ ผู้วิจัยดำเนินการติดตามด้วยตนเอง ทั้งนี้ได้แบบสอบถามคืน 185 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูล คุณลักษณะส่วนบุคคล การเสริมสร้างพลังอำนาจ การรับรู้บทบาท และการปฏิบัติงานตามแนวทางการควบคุมวันโรคแห่งชาติ โดยใช้สถิติ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ตลอดจนวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานตามแนวทางการควบคุมงานวันโรคแห่งชาติด้วยการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุแบบขั้นตอน (Stepwise multiple regression analysis)

สรุปผลการวิจัยและการอภิปรายผล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า

1 คุณลักษณะส่วนบุคคล ของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับตำบลผู้รับผิดชอบงานวัณโรคในพื้นที่เขตตรวจราชการสาธารณสุขที่1 ร้อยละ53.5เป็นเพศหญิง อายุเฉลี่ย 39 โดยอายุต่ำสุด 24 ปี อายุสูงสุด คือ 55 ปี ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 83.8) จบปริญญาตรีหรือเทียบเท่า รองลงมาร้อยละ 10.3 จบปริญญาโทและอีกร้อยละ 5.9 จบอนุปริญญาหรือเทียบเท่า ประมาณครึ่งหนึ่ง(ร้อยละ 54.6) ดำรงตำแหน่งนักวิชาการสาธารณสุข รองลงมา ร้อยละ29.2 ตำแหน่งเจ้าพนักงานสาธารณสุขชุมชน นอกนั้นดำรงตำแหน่ง พยาบาล และเจ้าหน้าที่บริหารงานสาธารณสุขร้อยละ14.1 และร้อยละ 2.2 ตามลำดับ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 24,000 บาท รายได้ต่อเดือนต่ำสุด8,000 บาท รายได้สูงสุดต่อเดือน 40,000 บาท ด้านประสบการณ์การรอบรมวัณโรคหลักสูตร2 หรือ3 วัน ประมาณครึ่งหนึ่ง(ร้อยละ53.5) ไม่เคยอบรม ส่วนประสบการณ์ในการทำงานวัณโรคทั้งหมดเฉลี่ย 9.6 ปี ประสบการณ์ในการทำงานวัณโรคทั้งหมดต่ำสุด 1 ปี สูงสุด 30 ปี

2 การเสริมสร้างพลังอำนาจ พบว่าเจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับตำบลผู้รับผิดชอบงานวัณโรคในพื้นที่เขตตรวจราชการสาธารณสุขที่1 ได้รับการเสริมสร้างพลังอำนาจภาพรวมอยู่ในระดับสูง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ3.63 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าอยู่ในระดับสูงทุกด้าน เรียงตามลำดับ ได้แก่ ด้านการได้รับอำนาจ และ ด้านการได้รับโอกาส มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ3.71และ 3.47 ตามลำดับ เมื่อพิจารณารายประเด็น พบว่าส่วนใหญ่อยู่ในระดับสูงเรียงตามลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ ประเด็นการได้รับข่าวสาร ประเด็นการได้รับการสนับสนุน ประเด็นการได้รับความก้าวหน้า ประเด็นการได้เพิ่มพูนทักษะและความสามารถ และประเด็นการได้รับทรัพยากร ส่วนประเด็นการได้รับรางวัลและการยอมรับอยู่ในระดับปานกลาง

3 การรับรู้บทบาท พบว่าเจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับตำบลผู้รับผิดชอบงานวัณโรค ในพื้นที่เขตตรวจราชการสาธารณสุขที่1 การรับรู้บทบาทภาพรวม อยู่ในระดับสูง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.06 เมื่อพิจารณาแต่ละด้าน พบว่าอยู่ในระดับสูงมากถึงสูงเรียงตามลำดับ คือ ด้านการป้องกัน ด้านสุขภาพ ด้านการรักษา ด้านการเยี่ยมบ้าน ด้านนิเทศและฝึกอบรม และด้านการค้นหาผู้ป่วยรายใหม่

4 การปฏิบัติงานตามแนวทางการควบคุมวัณโรคแห่งชาติ พบว่าเจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับตำบลผู้รับผิดชอบงานวัณโรคในพื้นที่เขตตรวจราชการสาธารณสุขที่1 การปฏิบัติงานตามแนวทางการควบคุมวัณโรคแห่งชาติ ภาพรวมอยู่ในระดับ สูงมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.88 เมื่อพิจารณาแต่ละด้าน พบว่าอยู่ในระดับสูงมากถึงสูง เรียงตามลำดับ คือ ด้านการป้องกัน ด้านสุขภาพ ด้านการรักษา ด้านการเยี่ยมบ้าน ด้านนิเทศและฝึกอบรม และด้านการค้นหาผู้ป่วยรายใหม่

5 สมการทำนายการปฏิบัติงานตามแนวทางการควบคุมวัณโรคแห่งชาติจากคุณลักษณะส่วนบุคคล การเสริมสร้างพลังอำนาจ และการรับรู้บทบาทของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับตำบลในพื้นที่เขตตรวจราชการสาธารณสุขที่1 พบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานตามแนวทางการควบคุมวัณโรคแห่งชาติ ได้แก่ การรับรู้บทบาท การเสริมสร้างพลังอำนาจและระดับการศึกษาปริญญาตรี โดยร่วมกันอธิบายการปฏิบัติงานตามแนวทางการควบคุมวัณโรคแห่งชาติได้ร้อยละ 69 ปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงสุด ได้แก่ การรับรู้บทบาท รองลงมาเป็นการเสริมสร้างพลังอำนาจ และระดับการศึกษาปริญญาตรี ตามลำดับ สามารถเขียนเป็นสมการได้ดังนี้

สมการคะแนนมาตรฐาน

$$\text{การปฏิบัติงานตามแนวทางการควบคุมวัณโรคแห่งชาติ} = 0.68(\text{การรับรู้บทบาท}) + 0.26(\text{การเสริมสร้างพลังอำนาจ}) + 0.11(\text{ระดับการศึกษาปริญญาตรี})$$

จากสมการอธิบายได้ว่า หากปรับค่าตัวแปรทุกตัวในรูปสมการให้เป็นคะแนนมาตรฐานมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และควบคุมตัวแปรอื่นๆ ให้คงที่ แล้วเพิ่มคะแนนการรับรู้บทบาท 1 คะแนน การปฏิบัติงานตามแนวทางการควบคุมวัณโรคแห่งชาติของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับตำบล จะเพิ่มขึ้น 0.68 คะแนนมาตรฐาน และเมื่อเพิ่มการเสริมสร้างพลังอำนาจ 1 คะแนน การปฏิบัติงานตามแนวทางการควบคุมวัณโรคแห่งชาติของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับตำบล จะเพิ่มขึ้น 0.26 คะแนนมาตรฐาน และเมื่อเจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับตำบลมีระดับการศึกษาปริญญาตรี คะแนนการปฏิบัติงานตามแนวทางการควบคุมวัณโรคแห่งชาติ จะสูงกว่าอนุปริญญา 0.11 คะแนนมาตรฐาน

3.6 ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขในการปฏิบัติงานตามแนวทางการควบคุมวัณโรคแห่งชาติ มีผู้ให้ข้อคิดเห็น จำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 32.4 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ส่วนใหญ่มีปัญหาด้านการค้นหาผู้ป่วยรายใหม่ และ ด้านการเยี่ยมบ้านร้อยละ 20.5 รองลงมาเป็นด้านการรักษาร้อยละ 18.4 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านการค้นหาผู้ป่วยรายใหม่ส่วนใหญ่ มีปัญหาจากลักษณะทางประชากรเป็นสังคมเมือง และประชากรเคลื่อนย้าย รองลงมา เป็นไม่ได้รับความร่วมมือจากประชาชน ขาดกำลังคน วัสดุอุปกรณ์ และได้สมหะไม่มีคุณภาพ ตามลำดับ ด้านการรักษา ส่วนใหญ่มีปัญหาจากผู้ป่วยไม่ให้ความร่วมมือ ขาดนัด ย้ายที่อยู่ รองลงมาเป็นการส่งต่อข้อมูลผู้ป่วยจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องล่าช้า เจ้าหน้าที่ไม่มีเวลาและผู้ป่วยมีโรคอื่นร่วมด้วย จำนวนมาก แพทย์ ได้รับผลข้างเคียง ทำให้รับประทานยาไม่ต่อเนื่อง ตามลำดับ ด้านการป้องกัน มีปัญหาจาก ประชาชนไม่ใส่ใจต่อสุขภาพและ สภาพแวดล้อมชุมชนเมืองเอื้อต่อการเกิดโรค ตามลำดับ ด้านสุขภาพ มีปัญหาจากการประชาสัมพันธ์ไม่ครอบคลุมและสื่อไม่เพียงพอตามลำดับ ด้าน นิเทศ และฝึกอบรม มีปัญหาจากอสม.ขาดขาดทักษะความมั่นใจในการทำงานและ อสม.ไม่อยู่ในสังกัด ตามลำดับ ด้าน การเยี่ยมบ้าน ส่วนใหญ่มีปัญหาจากส่วนของผู้ป่วย คือ ผู้ป่วยไม่ให้ความร่วมมือ ผู้ป่วยทำงานไม่เป็นเวลา ย้ายที่อยู่ ติดตามไม่ได้ แจ้งที่อยู่ไม่ถูกต้อง รวมถึงผู้ป่วยไม่ยินยอมให้เยี่ยม รองลงมาเป็นปัญหาจากส่วนของสาธารณสุข คือ ข้อมูล การส่งต่อผู้ป่วยล่าช้าและไม่เพียงพอ ที่อยู่ที่ได้รับมีความผิดพลาด รวมถึงขาดกำลังคน วัสดุอุปกรณ์ ขาดพาหนะ อสม. ช่วยงานได้ไม่เต็มที่ สำหรับข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไข ได้แก่ เน้นงานเชิงรุกมากกว่าตั้งรับ จัดช่องทางด่วนสำหรับ กลุ่มเป้าหมายที่ต้องตรวจยืนยันโรคที่โรงพยาบาล ใช้มาตรการทางสังคม บังคับให้ผู้ป่วยรับประทานยาจนพ้นระยะแพร่ เชื้อ สนับสนุนการพัฒนาบุคลากรให้มีประสิทธิภาพสูงมีปริมาณในการรับประทานให้น้อยลง ปรับเวลาทำงานให้ สอดคล้องกับวิถีชีวิตประชาชน ประสานงานกับหน่วยงานอื่นร่วมดำเนินการ อบรมอสม.เชิงปฏิบัติการ สร้างแรงจูงใจใน การทำงานแก่ อสม. จัดลำดับความสำคัญของผู้ป่วยในการเยี่ยมบ้าน พัฒนาระบบการส่งต่อผู้ป่วย ระหว่างเครือข่ายบริการ และเน้นสื่อประชาสัมพันธ์ที่ประชาชนเข้าถึงได้ รวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสนับสนุนสื่อให้เพียงพอ

การอภิปรายผล

จากผลสรุปการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานตามแนวทางการควบคุมวัณโรคแห่งชาติของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับตำบล ในพื้นที่เขตตรวจราชการสาธารณสุขที่ 1 ผู้วิจัยได้อภิปรายผลตาม วัตถุประสงค์และสมมติฐานการวิจัย โดยมีประเด็นที่สำคัญนำมาอภิปราย ดังนี้

1. การปฏิบัติงานตามแนวทางการควบคุมวัณโรคแห่งชาติ

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า การปฏิบัติงานตามแนวทางการควบคุมวัณโรคแห่งชาติของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับตำบลผู้รับผิดชอบงานวัณโรค ในพื้นที่เขตตรวจราชการสาธารณสุขที่ 1 อยู่ในระดับสูง ทั้งนี้เนื่องจากงาน ป้องกันและควบคุมวัณโรคเป็นนโยบายสำคัญของกระทรวงสาธารณสุข และกรมควบคุมโรคได้กำหนดกลยุทธ์การ ดำเนินงานชัดเจน โดยเน้นจุดมุ่งหมายที่สำคัญของการปฏิบัติงานวัณโรคคือการลดอัตราป่วย อัตราตายและการแพร่เชื้อ ของวัณโรค (กระทรวงสาธารณสุข 2548 : 8) รวมถึงได้รับการนิเทศงานและติดตามการดำเนินงานเป็นระยะๆ เนื่องจากเป็น

โรคติดต่อที่ถูกกำหนดให้อยู่ในคณะที่ 9 ของแผนการตรวจราชการและนิเทศงานปกติประจำปี 2552 ระดับจังหวัด ของผู้ตรวจราชการสาธารณสุข (สำนักตรวจและประเมินผล, 2552) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของนพดล สุกโกศล (2544) พบว่าระดับการปฏิบัติงานภาพรวมของการดำเนินงานควบคุมวัณโรคแนวทางใหม่โดยกลวิธี DOTS ของเจ้าหน้าที่สถานีอนามัย จังหวัดอุบลราชธานีอยู่ในระดับสูง และการศึกษาของสาลีณี ไวยนนท์ (2547) พบว่าศึกษาผลการปฏิบัติงานการดูแลสุขภาพประชาชนของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในศูนย์สุขภาพชุมชน จังหวัดเพชรบูรณ์มีผลการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก การศึกษาของกฤษดา พลศักดิ์ (2550:82) พบว่า เจ้าหน้าที่สถานีอนามัย สังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอุบลราชธานี มีการจัดการการดำเนินงานควบคุมวัณโรคโดยกลวิธีDOTS ภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.84) และสอดคล้องกับการศึกษาของ อ้อมจิตร พงษ์ธีระกุล (2551:55) ที่พบว่า การปฏิบัติงานควบคุมวัณโรคตามแนวทางการดำเนินงานควบคุมวัณโรคแห่งชาติของบุคลากรสาธารณสุขที่ปฏิบัติงานในศูนย์สุขภาพชุมชน จังหวัดชัยภูมิ อยู่ในระดับดีสูง (ค่าเฉลี่ย 3.70)

เมื่อพิจารณาการปฏิบัติงานตามแนวทางการควบคุมวัณโรคแห่งชาติรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับสูงมากและสูง โดยด้านที่อยู่ในระดับสูงมาก คือ ด้านการป้องกัน (ค่าเฉลี่ย 4.35) รองลงมาเรียงตามระดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ ด้านสุขภาพ ด้านการรักษา ด้านการเยี่ยมบ้าน ด้านนิเทศและฝึกอบรม และด้านการค้นหาผู้ป่วยรายใหม่ แสดงให้เห็นว่าเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานวัณโรคในระดับตำบลให้ความสำคัญกับงานด้านการป้องกันและรักษาวัณโรค สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การดำเนินงานภายใต้แผนงานการควบคุมวัณโรคแห่งชาติ ที่เร่งรัดการดำเนินงานให้ผู้ป่วยเข้าถึงบริการการรักษาด้วยระบบระยะสั้น เร่งรัดการค้นหาผู้ป่วยวัณโรคและให้มีการระดมความร่วมมือจากภาคส่วนต่างๆ และในชุมชนในการควบคุมป้องกันแก้ไขปัญหาวัณโรค (กระทรวงสาธารณสุข 2548: 4-5) และสอดคล้องกับการศึกษาของนพดล สุกโกศล (2544) พบว่า ระดับการปฏิบัติงานรายด้านของการดำเนินงานควบคุมวัณโรคแนวทางใหม่โดยกลวิธี DOTS ของเจ้าหน้าที่สถานีอนามัย จังหวัดอุบลราชธานี ทุกด้านอยู่ในระดับสูง โดยด้านการป้องกันควบคุมวัณโรคอยู่ในระดับสูงสุด การศึกษาของกฤษดา พลศักดิ์ (2550:82) พบว่าเจ้าหน้าที่สถานีอนามัย สังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอุบลราชธานี มีการจัดการการดำเนินงานควบคุมวัณโรคโดยกลวิธีDOTS รายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านการรักษาอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.16) และการศึกษาของอ้อมจิตร พงษ์ธีระกุล (2551:55) ที่พบว่า การปฏิบัติงานควบคุมวัณโรคตามแนวทางการดำเนินงานควบคุมวัณโรคแห่งชาติรายด้านของบุคลากรสาธารณสุขที่ปฏิบัติงานในศูนย์สุขภาพชุมชน จังหวัดชัยภูมิ พบว่าด้านการป้องกัน อยู่ในระดับสูงมาก (ค่าเฉลี่ย 4.39) รองลงมาอยู่ในระดับสูงถึงระดับปานกลาง คือ ด้านรักษาและเยี่ยมบ้าน ด้านสุขภาพ ด้านค้นหาผู้ป่วยรายใหม่ และ ด้านนิเทศงานและฝึกอบรม ตามลำดับ

2. ปัจจัยคุณลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง รายได้ ประสบการณ์ในการอบรมวัณโรค และ ประสบการณ์ในการทำงานวัณโรค การเสริมสร้างพลังอำนาจ และการรับรู้บทบาทที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานตามแนวทางการควบคุมวัณโรคแห่งชาติของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับตำบล ในพื้นที่เขตตรวจราชการสาธารณสุขที่ 1

จากการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ พบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานตามแนวทางการควบคุมวัณโรคแห่งชาติของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับตำบล ในพื้นที่เขตตรวจราชการสาธารณสุขที่ 1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 คือ การรับรู้บทบาท การเสริมสร้างพลังอำนาจและระดับการศึกษา โดยสามารถร่วมกันทำนายได้ร้อยละ 69 ($R^2=69$)

2.1 ปัจจัยการรับรู้บทบาท มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานตามแนวทางการควบคุมวัณโรคแห่งชาติของผู้รับผิดชอบงานวัณโรคระดับตำบล ในเขตตรวจราชการสาธารณสุขที่ 1 โดยผลการวิเคราะห์ พบว่าการรับรู้บทบาทอยู่ใน

ระดับสูง (ค่าเฉลี่ย 4.06) และมีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานตามแนวทางการควบคุมวัณโรคแห่งชาติสูงสุด (Beta=0.68) เมื่อเทียบกับ การเสริมสร้างพลังอำนาจ (Beta=0.26) และระดับการศึกษา (Beta=0.11) สืบเนื่องจากงานวัณโรคถูกกำหนดให้เป็นนโยบายที่สำคัญ โดยในปี 2552 เป็นปีแห่งการเร่งรัดการดำเนินงานวัณโรค (กระทรวงสาธารณสุข, 2552:5) และอยู่ในแผนการตรวจราชการของผู้ตรวจราชการสาธารณสุข (สำนักตรวจและประเมินผล, 2552) ผู้บริหารมีการสนับสนุนการดำเนินงานอย่างจริงจัง ติดตามกำกับกับการดำเนินงานวัณโรคอย่างต่อเนื่องเป็นระยะๆ เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานวัณโรคจึงมีสนใจต่อการปฏิบัติงานตามความรับผิดชอบ และ เจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับตำบลส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี ทำให้มีความคิด มีเหตุผลและมีความสามารถในการรับรู้บทบาทของตนเองในการปฏิบัติงานเป็นอย่างดี สอดคล้องกับแนวคิดของ นงนุช บุญยังและคณะ (2550:10) ที่กล่าวว่าระดับการศึกษา เป็นปัจจัยด้านกายภาพที่ส่งผลต่อการรับรู้ และการแสดงออกตามบทบาทที่ถูกกำหนด และสอดคล้องกับการศึกษาของสังคม สุภรัตนกุล (2546:60) ที่พบว่า การรับรู้บทบาทในการปฏิบัติงานในการให้บริการหลักในศูนย์สุขภาพชุมชน จังหวัดหนองบัวลำภู มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับต่ำถึงปานกลางกับการปฏิบัติงาน คือ ส่งเสริมสุขภาพ ($r=0.498$; $p\text{-value}=0.004$) ป้องกันโรค ($r=0.619$; $p\text{-value}=0.001$) รักษาพยาบาล ($r=0.374$; $p\text{-value}=0.035$) ฟื้นฟูสภาพ ($r=0.828$; $p\text{-value}=0.001$) การศึกษาของ พิกุล โกสียานันท์ (2546:68) พบว่าบทบาทหน้าที่ของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในหน่วยบริการปฐมภูมิ จังหวัดปทุมธานีมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติงานสุขภาพของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในหน่วยบริการปฐมภูมิอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 การศึกษาของปริษา สุวบุตร (2547:51) พบว่าการรับรู้บทบาทการให้บริการหลักด้านสุขภาพจิตของเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบสุขภาพจิตในศูนย์สุขภาพชุมชน เขตสาธารณสุขที่ 6 มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติบทบาทของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในศูนย์สุขภาพชุมชน การศึกษาของสมาลีณี อ้นเกษม (2550:69) พบว่า การรับรู้การเสริมสร้างพลังอำนาจในงานของพยาบาลวิชาชีพโรงพยาบาลชุมชน จังหวัดสกลนครสามารถทำนายการให้การพยาบาลแบบองค์รวมได้ร้อยละ 39.2 ($R^2=0.392$) โดยการรับรู้การเสริมสร้างพลังอำนาจในงานเพิ่มขึ้น 1 หน่วยมาตรฐาน การให้การพยาบาลองค์รวมจะเพิ่มขึ้น 0.649 หน่วยมาตรฐาน การศึกษาของสุกัญญา วัฒนาโกศลกิจ (2551:87) พบว่าหัวหน้าสถานีอนามัยจังหวัดราชบุรี มีความรู้เกี่ยวกับโรควัณโรคซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งแสดงถึงการรับรู้บทบาทอยู่ในระดับสูง (ค่าเฉลี่ย 4.16) ร้อยละ 88.3 และมีความสัมพันธ์กับผลการดำเนินงานควบคุมวัณโรคอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2.2 ปัจจัยการเสริมสร้างพลังอำนาจมีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานตามแนวทางการควบคุมวัณโรคแห่งชาติของผู้รับผิดชอบงานวัณโรคระดับตำบล ในเขตตรวจราชการสาธารณสุขที่ 1 โดยผลการวิเคราะห์พบว่า มีการเสริมสร้างพลังอำนาจอยู่ในระดับสูง (ค่าเฉลี่ย 3.63) และมีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานตามแนวทางการควบคุมวัณโรคแห่งชาติ แสดงถึงผู้บังคับบัญชาเห็นความสำคัญของงานวัณโรคและให้การสนับสนุนอยู่ในระดับสูงรวมถึงมีสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมในการปฏิบัติงานวัณโรคของผู้รับผิดชอบงานวัณโรคระดับตำบลในเขตตรวจราชการสาธารณสุขที่ 1 สอดคล้องกับแนวคิดของ Kanter (1977:275-281) ที่กล่าวว่า การเพิ่มศักยภาพให้แก่ผู้ปฏิบัติงาน โดยการมอบอำนาจและให้โอกาสในการแสดงความสามารถเหมาะสมกับขอบเขตความรับผิดชอบในการปฏิบัติงานและส่งเสริมสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงานสนับสนุนการจัดสรรทรัพยากร การให้ข้อมูลข่าวสาร จะทำให้ผู้ปฏิบัติงานเกิดแรงจูงใจในการทำงาน สอดคล้องกับการศึกษาของ พงณา ดวงชาตม (2547:91) พบว่ากระบวนการบริหารซึ่งเป็นปัจจัยด้านหนึ่งของการเสริมสร้างพลังอำนาจมีผลต่อการปฏิบัติบทบาทของเจ้าหน้าที่สถานีอนามัยจังหวัดมหาสารคาม โดยสามารถทำนายประสิทธิผลของการปฏิบัติงานได้ร้อยละ 16.20 การศึกษาของวรพล คนใจบุญ (2548:79) พบว่าปัจจัยบริหารซึ่งเป็นปัจจัยด้านหนึ่งของการเสริมสร้างพลังอำนาจมีผลต่อการบริการของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในศูนย์สุขภาพชุมชน จังหวัดกาฬสินธุ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ <0.001 และสามารถร่วมทำนายการบริการของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขได้ร้อยละ 47.7 การศึกษาของสัญญา เชื้อวรอบ (2548)

พบว่า การได้รับการเสริมสร้างพลังอำนาจในงานมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับความสามารถในการปฏิบัติงานของพยาบาลวิชาชีพในศูนย์สุขภาพชุมชน จังหวัดสุรินทร์ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.001 ($r = -0.343$) การศึกษาของ สุกัญญา วัฒนาโกศลกิจ (2551:78) พบว่า กระบวนการบริหารงานควบคุมวัณโรคอยู่ในระดับสูง (ค่าเฉลี่ย 3.92) ร้อยละ 81.48 และกระบวนการบริหารงานควบคุมวัณโรคมีความสัมพันธ์กับผลการดำเนินงานควบคุมวัณโรค ของหัวหน้าสถานีนามัยจังหวัดราชบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

2.3 ปัจจัยคุณลักษณะส่วนบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานตามแนวทางการควบคุมวัณโรคแห่งชาติ ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 คือ ระดับการศึกษา ส่วน เพ อายุ ตำแหน่ง รายได้ ประสบการณ์ในการอบรมวัณโรคและประสบการณ์ในการทำงานวัณโรค ไม่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานตามแนวทางการควบคุมวัณโรคแห่งชาติของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับตำบล ในพื้นที่เขตตรวจราชการสาธารณสุขที่ 1 เนื่องจากงานควบคุมวัณโรคมี แนวทางการทำงานที่ชัดเจน เป็นงานที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เป็นหลัก ประกอบกับงานป้องกันและควบคุมวัณโรคเป็นนโยบายสำคัญของกระทรวงสาธารณสุข จากการวิเคราะห์สถานการณ์วัณโรคของกระทรวงสาธารณสุข (ปราชญ์ นุชยงศิริโรจน์ 2552:2-3) ในปีแห่งการเร่งรัดวัณโรคของไทย กล่าวว่า จุดแข็งของการดำเนินงานวัณโรคของประเทศไทยคือ บุคลากรมีคุณภาพสูง ครอบคลุมทั่วถึง ไม่เคยมีปัญหาเรื่องการเข้าถึงวัณโรคของผู้ป่วยคนไทย เจ้าหน้าที่จึงให้ความสำคัญและเร่งรัดการดำเนินงานอย่างเต็มความสามารถตามความรับผิดชอบ ไม่ว่าผู้รับผิดชอบงานจะเป็นเพศหญิงหรือชาย อายุ น้อยหรือมาก เคยหรือไม่เคยมีประสบการณ์ในการอบรม มีประสบการณ์ในการทำงานวัณโรค มากน้อยเพียงใดก็ตาม เมื่อมีหน้าที่รับผิดชอบงานวัณโรค ก็สามารถปฏิบัติงานด้านนี้ได้ อีกทั้งพื้นฐานระดับการศึกษาของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับตำบล ในเขตตรวจราชการสาธารณสุขที่ 1 ส่วนใหญ่อยู่ในระดับปริญญาตรีขึ้นไป ทำให้เป็นผู้มีความคิด มีเหตุผล มีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับการศึกษา ของมะณู บุญศรีมณีชัย (2548:93-94) พบว่า ระดับการศึกษา มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาศูนย์สุขภาพชุมชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ส่วนปัจจัยด้านอายุ อายุราชการ รายได้ เวลาที่ปฏิบัติงานในศูนย์สุขภาพชุมชน ไม่มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาตามมาตรฐานศูนย์สุขภาพชุมชนจังหวัดหนองคาย การศึกษาของลดาวัลย์ รุจเสรมณี (2546:66-67) พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลด้านอายุ สถานภาพสมรส ระยะเวลาการปฏิบัติงานในศูนย์สุขภาพชุมชน และการได้รับการอบรมเพิ่มเติม ไม่มีความสัมพันธ์กับความสามารถในการปฏิบัติงานของพยาบาลวิชาชีพในศูนย์สุขภาพชุมชนจังหวัดหนองคาย การศึกษาของอินทรา ปัญญาวัฒน์ (2548:65) พบว่า เพศ อายุ ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน ไม่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติงานของพยาบาลวิชาชีพในศูนย์สุขภาพชุมชน จังหวัดขอนแก่น การศึกษาของจำรัส จันทร์หอม (2549:86) พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล วุฒิการศึกษา สามารถร่วมกันพยากรณ์การปฏิบัติกิจกรรมพัฒนาคุณภาพบริการ โดยมีอำนาจพยากรณ์ร้อยละ 38.8 ($R^2 = 0.38$) ส่วนประสบการณ์การทำงาน การฝึกอบรม ไม่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติกิจกรรมพัฒนาคุณภาพบริการพยาบาลประจำการในโรงพยาบาลชุมชนเขต 13 การศึกษาของอุไรดา พลศักดิ์ (2550:90-97) พบว่า ปัจจัยเพศ ตำแหน่ง ประสบการณ์เจ้าหน้าที่สถานีนามัยที่มีที่แตกต่างกันมีการดำเนินงานควบคุมวัณโรคโดยกลวิธี DOTS ไม่แตกต่างกัน การศึกษาของสมศักดิ์ อรุณแสงศิลป์ (2550:67-68) พบว่า เพศ อายุ สายงาน ลักษณะการปฏิบัติงาน ระยะเวลาในการปฏิบัติงานในศูนย์สุขภาพชุมชน และการได้รับการอบรมพัฒนาคุณภาพ ไม่มีความสัมพันธ์กับผลการดำเนินงานของศูนย์สุขภาพชุมชน ในจังหวัดสุพรรณบุรี การศึกษาของอ้อมจิตร พงษ์ธีระกุล (2551:52) พบว่า ปัจจัยคุณลักษณะส่วนบุคคล ด้านระดับการศึกษา มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติงานควบคุมวัณโรค ของบุคลากรสาธารณสุข ที่ปฏิบัติงานในศูนย์สุขภาพชุมชน จังหวัดชัยภูมิ และ การศึกษาของ สุกัญญา วัฒนาโกศลกิจ (2551:85) พบว่า ปัจจัยคุณลักษณะส่วนบุคคล ด้านระดับการศึกษา มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติงานควบคุมวัณโรคของหัวหน้าสถานีนามัยจังหวัดราชบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ในระดับผู้บริหาร จากการศึกษาพบว่าถึงแม้ว่าการเสริมสร้างพลังอำนาจภาพรวมของผู้รับผิดชอบงานวันโรคในระดับตำบล พื้นที่เขตตรวจราชการสาธารณสุขที่ 1 จะอยู่ในระดับสูง และมีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงาน แต่เมื่อพิจารณาารายข้อร่วมกับข้อมูลปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานวันโรค พบว่ามีบางประเด็นที่ผู้รับผิดชอบงานวันโรคในระดับตำบล ได้รับการสนับสนุนจากองค์กรอยู่ในระดับปานกลางและเป็นปัญหาอุปสรรคต่อการดำเนินงานวันโรค ซึ่งผู้บริหารในระดับตำบล อำเภอ จังหวัด และเขตตรวจราชการสาธารณสุขที่ 1 สามารถใช้เป็นข้อมูลในการพิจารณาสนับสนุนหน่วยงานและบุคลากรในสังกัดได้ตรงประเด็น ดังนั้นควรมีการสนับสนุนดังนี้

- 1) การใช้สุนทรียสนทนา ของผู้บังคับบัญชาต่อเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานวันโรคในระดับตำบล
- 2) การสนับสนุนบุคลากร งบประมาณ วัสดุ และอุปกรณ์ที่จำเป็น เหมาะสมและเพียงพอต่อการปฏิบัติงานวันโรคในระดับตำบล
- 3) การยกย่องชมเชย ประกาศเกียรติคุณ หรือมอบรางวัลตอบแทนเมื่อปฏิบัติงานวันโรคได้ตามเป้าหมาย

- 4) การสนับสนุนค่าตอบแทนที่เหมาะสมต่อการปฏิบัติงานวันโรค

5) ส่วนปัจจัยการรับรู้บทบาท พบว่าผู้รับผิดชอบงานวันโรคในระดับตำบล มีการรับรู้บทบาทภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับสูง แม้จะเคยผ่านการอบรมวันโรคเพียงร้อยละ 46.5 และส่วนใหญ่ (ร้อยละ 41.6) มีประสบการณ์ในการทำงาน มากกว่า 10 ปีขึ้นไป สะท้อนให้เห็นว่า การเพิ่มการรับรู้บทบาทแก่ผู้ปฏิบัติงานจะทำให้ผู้ปฏิบัติงานมีระดับการปฏิบัติงานที่สูงขึ้น ผู้บริหารจึงควรให้ความสำคัญกับการดำเนินงานวันโรค โดยจัดทำคู่มือแนวทางการปฏิบัติงานวันโรคในระดับตำบล และชี้แจงบทบาทหน้าที่ของผู้ปฏิบัติงานวันโรคในระดับตำบลให้มีความเข้าใจชัดเจนและใส่ใจในการกระตุ้นเตือนอย่างสม่ำเสมอ รวมถึงมีการควบคุมกำกับ ติดตามการดำเนินงานตามภารกิจหน้าที่ที่มอบหมาย อย่างต่อเนื่อง

1.2 ในระดับผู้ปฏิบัติงาน จากการศึกษาถึงแม้ว่าปัจจัยการเสริมสร้างพลังอำนาจ ปัจจัยการรับรู้บทบาท และการปฏิบัติงานตามแนวทางการควบคุมวันโรคแห่งชาติของผู้รับผิดชอบงานวันโรคในระดับตำบล พื้นที่เขตตรวจราชการสาธารณสุขที่ 1 อยู่ในระดับสูงทุกปัจจัย แต่เมื่อพิจารณาาร่วมกับปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานตามแนวทางการควบคุมวันโรคแห่งชาติ พบว่ายังมีปัจจัยอื่นที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ปัญหาทางลักษณะประชากรและสังคม ปัจจัยที่เกี่ยวกับพฤติกรรมปฏิบัติตัวของผู้ป่วย ดังนั้นผู้ปฏิบัติงานวันโรคจึงควรเน้นกลวิธีในการสื่อสารความเสี่ยงต่อการเกิดโรควันโรคระหว่างผู้ให้บริการและผู้รับบริการและผู้เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง มุ่งเสริมสร้างเจตคติการรับรู้เกี่ยวกับโรควันโรคและแผนการรักษาให้ผู้ป่วย ญาติและชุมชนได้รับทราบอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้เกิดความตระหนักต่อการป้องกันและรักษาวันโรค

2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษา ในเรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตามแผนการรักษาวันโรคของผู้ป่วยวันโรค โดยศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยทางประชากรและสังคม ปัจจัยนำ ได้แก่ การรับรู้เกี่ยวกับโรค และเจตคติต่อโรคและการรักษา ปัจจัยเอื้อ ได้แก่ ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ระยะเวลาในการรอตรวจ การให้คำปรึกษาของเจ้าหน้าที่ และปัจจัยเสริม ได้แก่ บุคคลที่สนับสนุนการเข้ารับการรักษของผู้ป่วย บุคคลที่สนับสนุนการดูแลสุขภาพทั่วไปและป้องกันโรค

2.2 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อการรักษาโรคและสภาพปัญหาของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในเขตพื้นที่อื่นๆ หรือในระดับประเทศ เพื่อนำผลการศึกษาใช้ในการพัฒนารูปแบบการดำเนินงานโรคต่อไป

2.3 ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพแบบFocus group Discussion ในกลุ่มผู้ป่วยโรค เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกประเด็นเกี่ยวกับ การลดการขาดยาของผู้ป่วย รูปแบบการให้บริการที่เหมาะสมกับสภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่ และการจัดการการรักษาโรคตามแนวทางการควบคุมโรคแห่งชาติที่มีคุณภาพ

บรรณานุกรม

- กรมควบคุมโรค. (2548). *แนวทางการดำเนินงานควบคุมวัณโรคแห่งชาติ* กรุงเทพมหานคร :สำนักงานพุทธศาสนาแห่งชาติ
- ปราชญ์ บุญวงศ์โรจน์.(2552). *ปีแห่งการเร่งรัดวัณโรคของไทย* กระทรวงสาธารณสุข:สำนักวัณโรค กรมควบคุมโรค
- Kanter, R. M. (1977). *Men and women of the corporation*. New York: Basic Books.Inc.
- จำรูล จันทรหอม. (2549). ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล การเสริมสร้างพลังอำนาจในงานกับการปฏิบัติกิจกรรมพัฒนาคุณภาพบริการ ของพยาบาลประจำการ ในโรงพยาบาลชุมชนเขต13 .วิทยานิพนธ์ปริญญาสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาบริหารโรงพยาบาล .บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- นงนุช บุญยัง, กฤตยา แดงสุวรรณ,กัลยา สิทธิบุษย์, เรณูภา มะแซะ.(2550). การรับรู้และความคาดหวังของผู้ให้บริการเกี่ยวกับระบบบริการการแพทย์ฉุกเฉินในจังหวัดนราธิวาส. คณะพยาบาลศาสตร์. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- นพดล สุกโกศล. (2544).ประสิทธิภาพการดำเนินงานควบคุมวัณโรคแนวทางใหม่ โดยกลวิธี DOTS ของเจ้าหน้าที่สถานีอนามัย จังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต . บัณฑิตวิทยาลัย.สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
- ปรีชา สุวังบุตร. (2547) .ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยความรู้ ทักษะ และ การรับรู้บทบาทกับการให้บริการหลักด้านสุขภาพจิตของเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบสุขภาพจิต ในศูนย์สุขภาพชุมชน เขตสาธารณสุขที่6 .วิทยานิพนธ์ปริญญาสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต . บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- พจนา ดวงชาทม. (2547). ประสิทธิภาพการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพของสถานีอนามัยในจังหวัดสกลนคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาบริหารสาธารณสุข. บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- พิกุล โกสิยานันท์ .(2546).ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานสุขภาพศึกษาของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในหน่วยบริการปฐมภูมิ จังหวัดปทุมธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ภูริดา พลศักดิ์.(2550).สภาพและปัญหาการจัดการการดำเนินงานควบคุมวัณโรคโดยกลวิธีDOTSของเจ้าหน้าที่สถานีอนามัย สังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาสาธารณสุข ศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาการส่งเสริมสุขภาพ. บัณฑิตวิทยาลัย.มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- มะณู บุญศรีมณีชัย. (2548).ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขกับการพัฒนาตามมาตรฐานศูนย์สุขภาพชุมชน จังหวัดหนองคาย.วิทยานิพนธ์ปริญญาสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาบริหารสาธารณสุข. บัณฑิตวิทยาลัย.มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- ลดาวลัย รุจเสรี.(2546).ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล และความพึงพอใจในงานกับความสามารถในการปฏิบัติงานของพยาบาลวิชาชีพ ศูนย์สุขภาพชุมชนจังหวัดหนองคาย. วิทยานิพนธ์ปริญญาสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต.สาขาบริหารสาธารณสุข. บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- วรพล คนใจบุญ. (2548). ปัจจัยและกระบวนการทางบริหาร ที่มีผลต่อการบริการของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ในศูนย์สุขภาพชุมชน จังหวัดกาฬสินธุ์. วิทยานิพนธ์สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาบริหารสาธารณสุข. บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สมศักดิ์ อรุณแสงศิลป์.(2550).ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลและการบริหารคุณภาพบริการกับผลการดำเนินงานของศูนย์สุขภาพชุมชนในจังหวัดสุพรรณบุรี.วิทยานิพนธ์ปริญญาสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาบริหารสาธารณสุข.บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

- สังคม ศุภรัตน์กุล.(2546).การรับรู้บทบาทและแรงจูงใจของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขกับการปฏิบัติงานในการให้บริการหลักใน
ศูนย์สุขภาพชุมชน จังหวัดหนองบัวลำภู. วิทยานิพนธ์ปริญญาสาธารณสุข
ศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาบริหารสาธารณสุข. บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สัณญา เชื้อวโรป.(2548).ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล และการเสริมสร้างพลังอำนาจ ในงานกับความสามารถใน
การปฏิบัติงาน ของพยาบาลวิชาชีพในศูนย์สุขภาพชุมชน จังหวัดสุรินทร์. วิทยานิพนธ์ปริญญาสาธารณสุข
ศาสตรมหาบัณฑิต.สาขาบริหารสาธารณสุข. บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช.
- สาลินี ไวยนนท์. (2547).ผลการปฏิบัติงานการดูแลสุขภาพประชาชนของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในศูนย์สุขภาพชุมชน
จังหวัดเพชรบูรณ์.วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต.บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สุกัญญา วัฒนาโกทยกิจ.(2551).ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับผลการดำเนินงานควบคุมวัณโรคของหัวหน้าสถานีอนามัย
จังหวัดราชบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาบริหารสาธารณสุข. บัณฑิตวิทยาลัย.
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช.
- สุมาลีนี้ อันเกษม. (2550).ปัจจัยส่วนบุคคล และการรับรู้การเสริมสร้างพลังอำนาจในงานที่มีผลต่อการให้การพยาบาลแบบ
องค์รวมของพยาบาลวิชาชีพ โรงพยาบาลชุมชน จังหวัดสกลนคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตร์
มหาบัณฑิต.สาขาวิชาการบริหารการพยาบาล.บัณฑิตวิทยาลัย.
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช.
- อ้อมจิตร พงษ์ธีระกุล. (2551). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติงานควบคุมวัณโรคตามแนวทางการดำเนินงานควบคุม
วัณโรคแห่งชาติของบุคลากรสาธารณสุข ที่ปฏิบัติงานในศูนย์สุขภาพชุมชน จังหวัดชัยภูมิ. วิทยานิพนธ์ปริญญา
สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาบริหารสาธารณสุข. บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- อินทรา ปัญญาวัฒน์. (2548).ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของพยาบาลวิชาชีพในศูนย์สุขภาพชุมชน จังหวัดขอนแก่น.
วิทยานิพนธ์ปริญญาสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาบริหารสาธารณสุข. บัณฑิตวิทยาลัย.
มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่1กรุงเทพฯ.(2553). *สถานการณ์วัณโรค*. ค้นเมื่อ 1 สิงหาคม 2553.< <http://www.dpc1.in.th/dpc1tb/images/stories/doc/updatetb.pdf>.